

Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності

КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

(БАГАТОГРАННІСТЬ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ)

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
ІІ МІЖНАРОДНОЇ КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

**Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності**

КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

(БАГАТОГРАННІСТЬ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ)

**Збірник тез доповідей II Міжнародної
курсантсько-студентської наукової конференції**

14 – 15 листопада 2013 р.

Львів – 2013

«Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)», II Міжнародна курсантсько-студентська наукова конференція (XI; 2013; Львів).

Збірник тез доповідей II Міжнародної курсантсько-студентської наукової конференції «Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)» – Львів : ЛДУ БЖД, 2013 – 356 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

РАК Тарас Євгенович, кандидат технічних наук, доцент
ЛАБАЧ Марта Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент
КУЛЬЧИЦЬКА Мариня Орестівна, кандидат філологічних наук, доцент
ШЕЛЮХ Ольга Миронівна
ХЛИПАВКА Галина Григорівна
МАКОВИЧ Христина Ярківна

Збірник укладено за тезами доповідей II Міжнародної курсантсько-студентської наукової конференції «Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)», 14-15 листопада 2013 року.

Матеріали друкуються українською, російською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- Секція 1* Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на національні культури;
- Секція 2* Духовні аспекти формування особистості XXI ст.;
- Секція 3* Монадні особистості в культурологічному вимірі;
- Секція 4* Розмаїття й естетика культурних феноменів;
- Секція 5* Соціокультурний вимір науки;
- Секція 6* Соціум як фактор становлення і розвитку людини;
- Секція 7* Т. Шевченко у культурологічному дискурсі сучасності.

СЛОВО ДО ЧИТАЧА

Обрії культури розширюються

Цьогорічна II Міжнародна конференція «Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення)» відбувається в такий час, коли все більше і більше людей потребують духовного хліба, тобто, такої духовності, яка «характеризує шлях до самого себе, розкриває внутрішню безмежність людини і є ціннісним домобудівництвом особистості» (Сергій Кримський). Незважаючи на скепсис частини суспільства щодо цього, на часто не сприятливі умови для розвитку культури та інші наслідки «антисофійного» XX століття, духовне відродження все-таки відбувається, воно охоплює й молодь, яка, безперечно, буде тією визначальною й активною силою, що творитиме «гуманітарну ауру» й обличчя нашої Держави в майбутньому. Свідченням цього є наша конференція.

Зацікавлення молоді різними аспектами духовно-культурного розвитку суспільства, увага до мікро- і макропроблем культури, до окремих менш і більш видатних особистостей та тих чи інших феноменів культури свідчать про позитивні процеси і зрушення в суспільстві, а те, що такий масштабний форум відбувається в технічному навчальному закладі, надзвичайно показовий у цьому плані факт.

Оглядаючи матеріали, вміщені в цьому збірнику, можна потішитися з того, що зростає увага молоді до рідного слова, своїх звичаїв і традицій, а також до неординарних постатей в українському й світовому культурологічному контексті, які своєю діяльністю багатократно підтверджували первинність духовного начала і його незаперечний пріоритет та першочерговість у людському суспільстві.

Учасники конференції – курсанти й студенти різних спеціальностей: як гуманітарних, так і природничих. Вони живуть у різних країнах (маємо тут представлені доповіді учасників більш, ніж із десяти країн), цікавляться розмаїтими проблемами розвитку культури і, як видно з поданих матеріалів, кожен по-своєму бачать її роль у нашому глобалізованому, комп'ютеризованому світі. Спектр матеріалів, вміщених у цьому збірнику, надзвичайно широкий і вони відображають тематику 6 секцій конференції: «Соціокультурний вимір науки», «Монадні особистості в культурологічному вимірі», «Соціум як фактор становлення й розвитку людини», «Вплив глобалізації них та інтеграційних процесів на національні культури», «Розмаїття й естетика культурних феноменів», «Духовні аспекти формування особистості XXI століття». Зважаючи на унікальну дату в історії нашої культури – 200-річчя від Дня народження Тараса Шевченка в 2014 році – окрема секція присвячена осмисленню окремих аспектів його творчості «Т.Шевченко у культурологічному дискурсі сучасності».

II Міжнародна конференція «Культура як феномен людського духу», учасники якої так чисельно зібралися в нашому навчальному закладі, черговий раз підтвердила: духовні цінності – вічні, неперехідні, допомагають кожному, хто цього прагне, повноцінно ідентифікувати себе в світі, є тими крильми, що підносять особистість до високого неба гуманітарних цінностей, бо

Людина, нібито, не літає,

А крила має, а крила має... (Ліна Костенко).

Марта ЛАБАЧ,

завідувач кафедри українознавства ЛДУ БЖД

УДК 355.48/49: 394.43

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУ ПРИСЯГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ

Царук Т.

*Наук. керівник – Шелюх О.М., викладач кафедри українознавства
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (м. Львів)*

Традиційно в багатьох сферах життєдіяльності прийнято використовувати певний обряд, який гарантуватиме невідступне виконання обов'язків. Ідеться про обітницю, клятву або ж присягу: обітниця перед Богом, обітниця подружжя, клятва Гіппократа, присяга Президента, судді й військовослужбовця.

Присяга – офіційне урочисте зобов'язання, яке беруть з нагоди отримання певних особливо відповідальних обов'язків чи вступу в особливий соціальний стан. У присязі поєднані правові та моральні соціальні норми, тож вона може закріплюватися як звичаями, традиціями, так і правовими актами [2].

Таке правове явище, як присяга, має глибоке історичне коріння, що сягає часів звичаєвого права. Уважають, що присяга як суспільне явище первинно мала зміст релігійного обряду, яким скріплювали урочисто прийняте особою зобов'язання. Історично в основі присяги лежить страх перед невидимою силою, руйнівна дія якої може власти на особу, що присягнула, у разі порушення вірності присязі. Відомий спартанський законодавець і оратор Лікурґ (IX–VIII ст. до н. е.), звертаючись до співвітчизників, зазначав: «Потрібно, щоб ви розуміли, що клятва є основою демократії, оскільки троє складають сутність державного ладу – правитель, суддя і приватна людина. Кожен із них приносить цю клятву вірності. Якщо хто-небудь порушить клятву, принесену богам, він не сховається від них і не уникне покарання. І якщо не він сам, то діти його і весь рід клятвовідступника потраплять у великі біди» [3].

Російський історик і етнограф В. В. Латишев увів до наукового обігу текст-пам'ятку «громадянської присяги херсонесців» і датував її кінцем IV – початком III ст. до н. е. Налис на мармуровій плиті зберігся практично повністю, за винятком частини прикінцевої фрази. Учений стверджує, що присягу складав кожен херсонесець, вступаючи до числа громадян. Натомість академік С. А. Жебелєв обґрунтував думку, що ця присяга – реакція владних структур на планований або здійснений (невдало) заюлот, у зв'язку з чим від громадян вимагали підтвердити свою лояльність.

Якщо простежити за історією традиції складання присяги в Україні, зокрема доби Київської Русі, то можна побачити, що присяга, як юридичне явище, вже мала характер релігійно-правового інституту. Інститут присяги проходив процес трансформування з одного історичного періоду в інший. Глибокий правовий зміст вкладали в присягу українські судді-тарганики під час

створення «Прав, за якими судиться малоросійський народ» (1743 р.), де в статті 2 «Про суддів та їх присяги» присяга судді виступала основним джерелом його службових обов'язків. Уже у другій половині XIX ст. були відомі три види присяги: 1) на вірність службі, 2) певній посаді та 3) з конкретної справи. Усі вони зберігали характер релігійного інституту, який передбачав обов'язкову присутність духівника того сповідання, до якого належала особа, що присягала. Відмова від складання присяги (чи урочистої обіцянки, що її замінювала) була безумовною перешкодою допуску до посади; коли особа відмовлялася скласти присягу на виконання покладених на неї державних обов'язків, винного притягували до відповідальності, як за ухилення від виконання покладеного обов'язку.

Отже, як бачимо присяга (клятва) з найдавніших часів була важливим релігійно-правовим чинником, гарантією вірності обов'язку. Активно використовували цю традицію і в побутовому, і в громадському, і в соціальному та правовому вимірах.

А як щодо військової присяги? Коли вона вперше прозвучала на українських теренах? Яке значення вона мала і має для наших військовослужбовців?

Ритуал складання військової присяги як клятви воїна на вірність своєму народові, Вітчизні, існує з давніх-давен. На території України його започатковано у IX ст. з приходом на нашу землю скандинавів. Саме від них було запозичено цей обряд. Вступаючи до дружини, воїни клялися князеві у вірності, і після цього дружинники вважалися побратимами.

Разом із ритуалом вербального складання присяги, в Україні побутовала традиція використовувати й народні святині – хліб та сіль, а також землю, традиція цілування якої при виголошенні клятви бере початок від епохи козацтва. Земля здавна – найвірніший свідок, тому, клянучись, їдять землю або цілують її; вірять, що земля не подарує тому, хто не дотримає слова. Саме такий народно-обрядовий ритуал для присяги чи клятви використовували у козацькому війську. Відомо, що в часи імперського панування Росії протягом VIII–XIX ст. Україна не мала свого війська, тому цей традиційний духовно-вольовий обряд не мав практичного значення.

Лише на початку XX ст., як свідчать історики, з утворенням українських військових легіонів, повертається давно забута традиція. З вересня 1915 р. в Україні вперше після кількох століть був проведений ритуал складання військової присяги на вірність Україні у Легіоні січових стрільців. Подібно в умовах окупації, під час Другої світової війни, присягали на вірність українському народу вояки Української Повстанської Армії. Перша така присяга відбулася на Великдень 1943 року в лісах Рівненщини. Присягати вояки УПА мали дуже урочисто, за участі представників від проводу чи вищого місцевого керівництва, а також священника, який відправляв літургію або молебень за упокій полеглих повстанців. До присяги приводилися вояки після закінчення вишколу. Це міг бути і один відділ, хоча часом на урочистості збиралося разом кілька сотень.

До свята присяги вояки готувалися кілька днів: відбувалися репетиції хору, вивчали напам'ять текст присяги, встановлювали польовий вівтар. Іноді ця богослужіння споруджували окремих престол, який ставили трохи осторонь. Крім того, особливу увагу приділяли і зовнішньому вигляду: повстанці відстригали волосся та голілися, лагодили одяг, ремонтували взуття, начищали зброю до блиску. Церемонія відбувалася на великій галявині, де вояки зі зброєю в руках шикувалися в каре (незамкнений чотирикутник). У центрі стояв вівтар, на який ставили реліквії для присяги: згідно з інструкцією підпільного парламенту України – Української Головної Визвольної Ради – це був трикутник, однак нерідко присягали на важкій зброї, переважно на кулеметі.

Така урочистість церемонії складання присяги була тією чи іншою мірою традиційна як для українських збройних формувань періоду Української революції 1917–1921 рр., так і для армій інших країн, адже вона символізувала не лише прийняття новобранців до війська, але і їх відданість державі та народу. Використання національної символіки підкреслювало небуденність і особливу місію ритуалу, особливе ставлення до нього. Отже, присягу складали в піднесеному урочистому дусі, що надавало текстові особливого звучання.

Слушним було б запитання щодо текстового наповнення присяги в історичному зрізі: від княжих часів до сучасності, про її дидактичне значення. За княжих часів дружинники, складаючи присягу, виголошували: «згодні голови свої зложити...». Українські січові стрільці, складаючи присягу, промовляли: «...присягаю українським князям, гетьманам, Запорізькій Січі, могилам і всій Україні, що вірно служитиму Рідному Краєві...». Воїни Української повстанської армії клялися: «...урочисто клянусь своєю честю і совістю перед Великим Народом Українським...». У сучасній присязі читаємо: «...присягаю не зрадити народу України».

Як бачимо, у різні історичні зрізи текст Військової присяги мав відмінне вербальне вираження і порядок складання, але ідея, зміст та значення цього акту всюди були однакові – це була клятва воїнів на вірність своєму народові, своїй Вітчизні.

Література

1. Білань Н. Буду революційно-пильним воїном... Військова присяга УПА // Українська правда, Історична правда. – Режим доступу : <http://www.istpravda.com.ua>.
2. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org>.
3. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://te.zavantag.com>.
4. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://nickfilin.livejournal.com>.

<i>Курклінська Н.</i> ЗАГАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ПРОМОВИ.....	198
<i>Куровський О.</i> ТЕОРІЯ ДЕЙЛА КАРНЕЛІ В КРИТИЧНОМУ ОСМИС- ЛЕННІ.....	201
<i>Матвійчук У.</i> МУЗИЧНІСТЬ ЯК ЕСТЕТИЧНИЙ АТРИБУТ ЛІТЕРАТУРНО- ГО ТВОРУ.....	203
<i>Матвійчук Т.</i> РОЛЬ НАУКИ У ФОРМУВАННІ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬ- ТУРИ ОСОБИСТОСТІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	205
<i>Мілян К.</i> ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ НАУКИ: РОЗВИТОК І ХАРАКТЕР НАУ- КОВОГО ЗНАННЯ.....	207
<i>Назарук Т.</i> БЕЗПЕКА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР КАТЕГОРІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В ТЕОРІЇ УТИЛІТАРИЗМУ ДЖОНА СТЮАРТА МІЛЯ.....	209
<i>Оленюк Н.</i> КУЛЬТУРА ГРОМАДЯН – ОСНОВА НОВОЇ УКРАЇНИ.....	212
<i>Станько Н.</i> ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ.....	213
<i>Пальна А.</i> «ОЧИМА КУЛЬТУРИ» – КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВІДЕОСТУДІЇ М. Р. СТЕХА.....	216
<i>Панас М.</i> СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ПИСЬМА СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ.....	219
<i>Сірко Ю.</i> ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ, ЩО ЗУМОВЛЮЮТЬ ТРИВОЖНІСТЬ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДСНСУ.....	222
<i>Телюх І.</i> ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНТРОПОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЛІНИ КОСТЕНКО „ЗА- ПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”).....	225
<i>Царук Т.</i> ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУ ПРИСЯГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖ- БОВЦЯ.....	227
<i>Черниченко О.</i> ЗНАЧЕННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ВІДКРИТТІВ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУС- ПІЛЬСТВА.....	230
<i>Чолак Я.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ.....	233
<i>Щербак Ю.</i> ГРУПОВИЙ ШЛЮБ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ.....	236